

ки навчання в Київському університеті зароджувався світогляд людини, якій судилося невдовзі відкрити нову епоху в українській політичній і державно-правовій думці – епоху самостійництва.

Як бачимо, Микола Міхновський розвинув ідею порятунку пригнобленої нації як безцінного коштовного каміння в загальнолюдській короні; цілком можливо, що саме він і привніс її на український ґрунт. На можливе авторство цієї ідеї вказує також згадка про «однакове право» всієї «людськості». Саме Микола Міхновський, як юрист, у майбутньому приніс в українську політичну думку правовий аспект, посилення на загальнолюдські, національні права, які стали нормою західноєвропейської правової системи.

Джерела та література

1. Андрієвський В. Из минулого: 1917-й рік на Полтавщині. Берлін: Українське слово, 1921. 370 с.
2. Кухарчук О. С. Концепції державності в українській суспільно-політичній думці (кінець XIX – початок XX ст.). дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01. Кіровоградський держ. педагогічний ін-т ім. В. К. Винниченка. Кіровоград, 1996. 173 с.
3. Бутенко А. П. Еволюція поглядів М. Міхновського на українську державність та шляхи їх практичної реалізації. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2005. 219 с.
4. Турченко Ф. Г. Микола Міхновський: життя і слово. Київ: Генеза, 2006. 318 с.
5. Мірчук П. Микола Міхновський. Апостол української державності. Філадельфія, 1960. 136 с.

Літвінов Владислав

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ – НЕВИЗНАНИЙ ГЕТЬМАН УКРАЇНИ

Ключові слова: П. Скоропадський, гетьман, військовий, політик.

Keywords: P. Skoropadsky, hetman, military, politician.

Широко відомий гетьман України Павло Петрович Скоропадський був складною політичною фігурою в часи свого правління з 29 квітня 1918 р. до 14 грудня 1918 р. Дехто навіть може вважати його зрадником УНР, маріонеткою німецької імперії, самопроголошеним гетьманом, якого не визнавали члени ЦР та багато ворогуючих сторін. Тільки одиниці можуть зрозуміти його справжні наміри. Однак таких людей мало, та й у школах політичній діяльності Павла Скоропадського не приділяється достатньо часу. Але все ж чого Павла Петровича ліві українські партії не визнавали, а деякі представники навіть бачили в ньому ворога?

Занепокоєння у соціалістів почалися ще восени 1917 р. Їх турбував «бонапартизм» генерала, що міг становити реальну загрозу для республіки. Нагадаємо, що на початку листопада Павло Скоропадський був призначений командувачем усіх військ УНР на Правобережжі. Також йому вдалося розігнати Військово-революційний комітет Південно-Західного фронту і провести роззброєння більшовицьких частин в тилу Українського фронту. Павлу Петровичу доручили оборо-

ну Правобережної України, і під його команду перейшли всі військові частини (22 тис. бійців) [1, 10–11]. Соціалісти із ЦР та інші представники, поки знаходилися при владі, використовували Павла Скоропадського, як інструмент для захисту від більшовиків. Але все одно почуття тривоги у соціалістів було. Вони передбачали, що війська УНР завдяки його успіхам можуть піти за ним куди завгодно, навіть проти Центральної Ради.

Український історик Н. Полонська-Василенко справедливо зазначила: «Сучасники, а за ними й преса та пізніші деякі історики оголосили всіх міністрів неукраїнцями. Зроблено це тому, що ніхто з тих міністрів не належав до соціалістичних партій, а в Україні... ще твердо трималися гасла «не потрібна несоціалістична Україна!» Під таким кутом зору, дійсно, міністри гетьманського уряду, як і сам Гетьман, не були... українцями» [2, 95].

Ось як очевидець бачить прихід Павла Петровича до влади: «Інтелігенція та заможні прошарки з полегшенням зустріли українську монархію, що спиралася на німецькі багнети. Вони бачили в ній гарантію миру і порядку проти розстрілів, грабежів і замахів на власність. Багато хто гукав: «Дай Боже, дай Боже, щоб це тривало можливо довше!» [1, 22].

Скоропадський писав, що спочатку він був упевнений, що йому потрібен «лівий кабінет, здатний провести помірну ліву реформу» [1, 23]. Зі спогадів Павла Скоропадського: «Я приймав протягом усього тижня представників різних партій. Звісно, українські партії були на першому місці. Останні були дуже незадоволені, що серед міністрів було так мало так званих “ширих українців”. Я їм на це казав: Чому ж ви не прийшли, коли ми вас звали? Адаже і такий, і такий був запрошений, але ви самі відмовлялися, а тепер, коли ви бачите, що справа пішла, ви ображаєтеся!» [3, 173]. Внаслідок цього замість «лівого українського» кабінету був створений «помірний кабінет», що став опорою монархії-гетьманату.

Колишні представники ЦР та інші українські національні кола одразу почали підготовку до повстання проти гетьмана. На початку серпня постав Український національний союз (УНС) – блок українських партій та громадських організацій. До нього увійшли УСДРП, УПСФ, УПСР, самостійники-соціалісти. Звернемо увагу, що соціалісти були домінуючими в УНС. На початку своєї діяльності УНС застосував практику критичних виступів на адресу уряду. Характер дій УНС, вважав Д. Дорошенко, свідчив, що його керівництво виконувало «роль якогось другого правительства», намагалося стати «тіньовим кабінетом» [4, 278].

УНС намагалося в кожній помилці Гетьманату оприлюднити її, як порушення, яке б'є по правах українського народу, демократії та національності. Простих селян було легко обвести навколо пальця, використовуючи терміни «нація» «соціалізм», «демократія», «права». Отже, УНС робив усе, щоб набрати якомога більше людей, які не визнають владу Гетьманської держави і потребують негайних змін в уряді та встановлення парламентської республіки.

Через активну роботу УНС та інших «лівих» і «правих» партій нова гетьманська влада не мала підтримки як з боку українського населення, що вважало Скоропадського узурпатором влади, так і з боку російських кіл, що сприйняли його як сепаратиста, зрадника і ворога «Єдиної Росії».

«Союз землевласників» виказував своє невдоволення внутрішньою політикою гетьмана, вимагаючи припинити діяльність соціалістів в Україні. «Київський національний центр» розглядав гетьмана як зрадника Росії, не бажав ніяких переговорів з гетьманом, сподіваючись на встановлення в Україні нової «правої» російської диктатури [1, 35; 5, 82].

Ось таким висловом можна окреслити причини невизнання здобутків Гетьмана Павла Скоропадського: «Вождем українського руху я не міг дати місця, вони надто ліві. Їхнє незадоволене самолюбство, з одного боку, і надзвичайно зручний ґрунт для будь-яких повстань – з іншого. Озлоблення на німців, що осуджували порядок, хлібна монополія, неможливість швидкого вирішення земельного питання, північний більшовизм, що манив деморалізовані натовпи своєю проповіддю, грабунки і насильства, втеча австрійців, повернення з полону сотень тисяч всякого озлобленого, відчайдушного люду з Австрії, подорожчання цін на предмети першої необхідності. Я розумію, що наші українські демагоги скористалися цим моментом, але вони ж, скидаючи Гетьманство, знищили й Україну як одиницю, що вже визначилася. Тепер українцям доведеться починати спочатку... Але ні керівні російські кола цього не зрозуміли, ні українці не могли, хоча б тимчасово, відмовитися від своїх дрібних честолюбних розрахунків задля більшої справи. ... Директорія, що змінила мене, ганяється за дешевими лаврами, підробляючись під бажання натовпу, обіцяла всю землю незаможним. Із цього нічого, окрім анархії та остаточного руйнування країни, – не вийде» [3, 292, 287].

Джерела та література

1. Савченко В. Павло Скоропадський. Харків: «Фоліо», 2015. 63 с.
2. Останній гетьман. Київ: Академпрес, 1994. 320 с.
3. Павло Скоропадський спогади» кінець 1917 – грудень 1918. Київ, Філадельфія, 1995. 493 с.
4. Гетьманат Павла Скоропадського: історія, постаті, контрверсії. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2008. 320 с.
5. Андрусак Т. Правові основи Гетьманської Держави 1918 р. Останній гетьман. Ювілейний збірник пам'яті Павла Скоропадського (1873–1945). Київ: Академпрес, 1993. С. 83–93.

Кубов Мирослав

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ВНЕСОК АНДРІЯ МЕЛЬНИКА В УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ

Ключові слова: Національний рух, Організація Українських Націоналістів, боротьба за державність.

Keywords: National movement, Organization of Ukrainian Nationalists, struggle for nationhood.

Після подій 24 лютого 2022 р. світогляд мільйонів українців змінився. Все більше людей починає цікавитись ідеєю націоналізму та її витоками. Тому постає питання, які формували український націоналізм, викликають особливий інтерес як у фахових істориків, так і у пересічних громадян. Однак не всі особистості отримали достатню увагу. Тому важливо згадувати й висвітлювати всіх, хто зробив свій внесок у розвиток українського націоналізму.